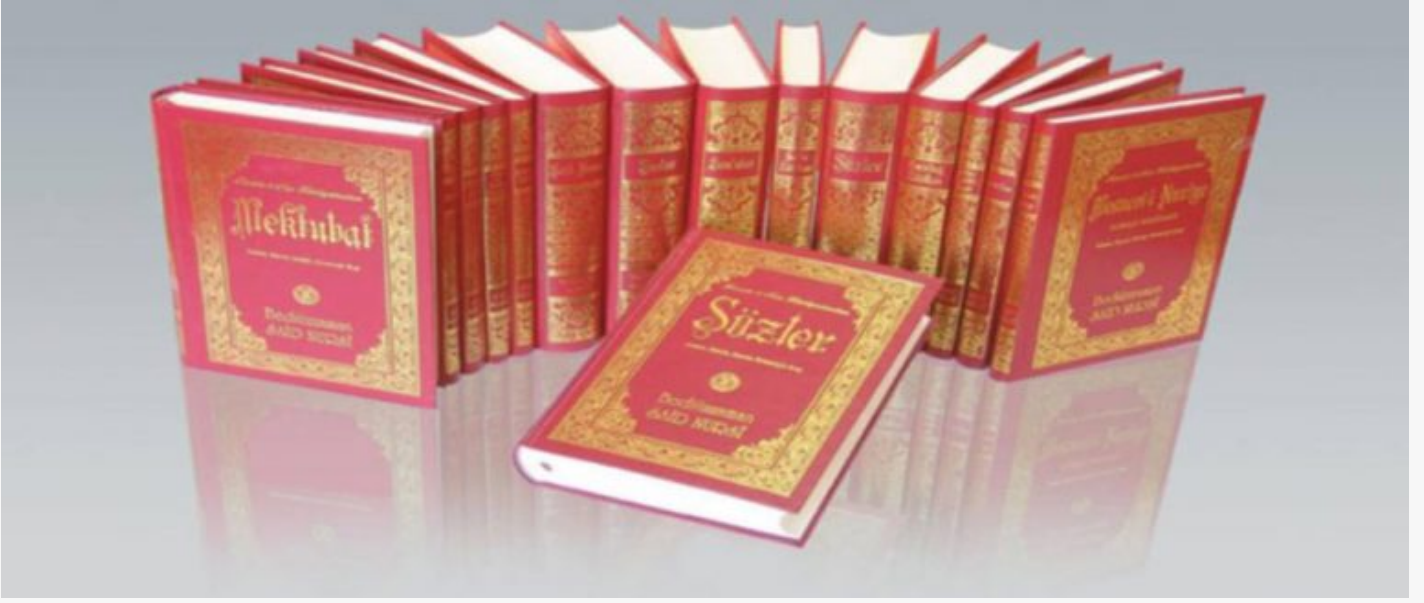

Risale-i Nur ve Hz. Hasan Mesleği

İslam tarihine baktığımızda kuvvet ve şiddeti yöntem olarak seçmiş hiçbir hareketin başarılı olamadığını görüyoruz. İslam'ı temsil ve dine hizmet iddiasıyla ortaya çıkan, maddi iktidarı ele geçirmeyi ana hedef olarak seçen bu akımların, dine fayda yerine zarar verdiği; gerek dünya ve gerekse Türkiye pratiğine, gerekse bizzat bu tarz hareketlere öncülük etmiş olanların itiraf ve tanıklığı ile sabittir.

Bu çalışmamızda, dine hizmet ve irşadı kendisine misyon olarak seçen, gerek fert ve gerekse fertlerden oluşmuş çeşitli yapılarıdaki toplulukların bütün mesailerini ferdi esas alan "iman hizmeti" üzerine yoğunlaştırmaları gerektiği hususunda, Hz. Hasan'ın, halifelikten feragat etme tavrı örnek olarak gösterilmektedir. Bu tavrın mirasına sahip çıkan ve günümüzde bu misyonun yaşayan pratiği olarak ifade edebileceğimiz Risale-i Nur hizmet metodu ile uyumluluğu, Risale-i Nur metinlerine baş vurularak delillendirilmeye çalışılmaktadır.

Osmanlı'nın meşhur tarihçi ve şairlerinden İbn Kemal, Yavuz Sultan Selim'in vefatı vesilesiyle yazmış olduğu mersiye'nin bir yerinde saltanat döneminin kısa sürmesine rağmen az zamanda çok işler başardığına telmihen şu beyti kaleme almış:

Az müddetde çoğ iş itmişdi / Sâyesi olmuşdı âlem-gîr

Şems-i asrdı, asırda şemsin / Zillî memdud olur zamanı kasîr¹

Bu sözler, Yavuz Sultan Selim'in nispeten kısa süren saltanat döneminin fütihat ve maddi etkilerini çok güzel ifade eden sanat harikası sözlerdir. Şayet Hz. Hasan'ın, Yavuz'un saltanatının onda birinden bile kısa süren kısacık hilafetinin ve bu hilafetten feragatinin ümmet içerisinde vesile olduğu manevi fütihat anlaşılabilse, yukarıya aldığımız beytin aynısının, hatta daha mükemmelinin Hz. Hasan için söylenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Zira Yavuz'un maddi ve coğrafi sahada sağladığı ümmet birliğini, Hz. Hasan kalbi ve manevi sahada sağlamıştır.

Hatırlatma kabilinden Hz. Hasan hakkında kısaca bir malumat verdikten sonra asıl mevzumuzda devam edeceğiz.

Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın büyük oğlu (H.3-49/M.625-669) olan Hz. Hasan, Cemel Vak'ası ve Sıffin Savaşı'nda babasının yanında bulundu. Babasının 661 yılında şehit edilmesinden sonra Kufeliler ona biat ederek halife olarak tanıdılar. Bunu haber alan Hz. Muaviye kendisine karşı bir ordu hazırlattı. Hz. Hasan, Müslüman kanının akması ve kendi safında yer alanların savaşa karşı isteksizliğinin de etkisiyle bazı şartlar mukabilinde hilafeti Hz. Muaviye'ye teslim etti.²

İslam tarihine H. 41/661 yılına bu antlaşmadan dolayı birlik yılı anlamına gelen “amü'l Cemaat” denilmiştir.³ Böylece kendi taraftarları içinde yer alan Haricilerin görüşlerini benimseyen bir grup ile kardeşi Hz. Hüseyin'in muhalefetine rağmen, Hz. Muaviye ile anlaşarak, Hz. Peygamberin işaret ettiği gibi⁴ Müslümanlar arasında kan dökülmesini önlemiş ve insanların kısa bir süre için de olsa barış ve huzur içinde yaşamalarına vesile olmuştur. Hz. Hasan daha sonra ailesiyle birlikte Medine'ye gitti. Hayatının geri kalan kısmını orada siyasetten uzak bir şekilde geçirdi. H. 49/M.669 tarihinde vefat etti.⁵

Hz. Hasan'ın halim, selim, cömert, sakin, vakarlı, barış yanlısı, siyasi beklenti ve menfaatlerden uzak kalabilmiş farklı bir kişilik sergilediği kaynaklarda yer almaktadır.⁶ Hz. Hüseyin ile birlikte Hz. Peygamberin neslini günümüze kadar devam ettiren iki şahsiyetten biridir.

Risale-i Nur'da, Peygamber Efendimiz'in, (s.a.v.) küçüklüklerinde Hz. Hasan ve Hüseyin'e gösterdikleri olağanüstü şefkat ve büyük ilgi, dedenin torununa olan zaafî türünden sıradan, beşeri bir sevgi olmadığı belirtilir. Bu sevginin Peygamberlik vazifesinin nurani çizgisinin bir ucunun bunlara dayanması, aynı zamanda, adı geçenlerin peygamberlik vazifesinin manevi mirasına sahip çıkacak olan gayet ehemmiyetli bir cemaatin menşei, mümessili ve çekirdeği olmaları yönüyle olduğu, değerlendirilmesi yapılır.⁷

Bu hususla ilgili olarak Bediüzzaman, son derece dikkat çekici şu yorumu yapar: “Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalatu Vessalam, Hz. Hasan'ı (r.a.) kemâl-i şefkatinden kucağına alarak başını öpmesiyle, Hz. Hasan'dan (r.a.) teselsül eden nurani nesl-i mübârekinden , Gavs-ı Âzam olan Şâh-ı Geylani gibi, çok mehdî-misal verese-i Nübüvvet ve hamele-i şeriat-i Ahmediye (a.s.m.) olan zatların hesabına Hz. Hasan'ın (r.a.) başını öpmüş. Ve o zatların istikbalde edecekleri hizmet-i kudsiyelerini nazar-ı Nübüvvetle görüp takdir ve istihsan etmiş. Ve takdir ve teşvike alamet olarak Hz. Hasan'ın (r.a.) başını öpmüş... Evet Hz. Hasan'ın (r.a.) başını öpmesinden Şâh-ı Geylani'nin hisse-i azimesi var.”⁸

Bediüzzaman, “Al-i Aba” ile ilgili bir bahiste, Hz. Peygamberin abasını, içlerinde Hz. Hasan'ın da bulunduğu beş kişi üzerine örtmesi hadisesinin hikmetini izah sadedinde, Hz. Peygamber'in bu hareketiyle; Hz. Hasan'ı tebrik ettiğini ve barış ile çok mühim bir fitneyi kaldırmakla, şerefini ve ümmete olan büyük faydasını ilan ettiğini Peygamberlik vazifesi noktasında tebrik ettiğini kaydetmektedir.⁹

Bediüzzaman, Hz. Peygamber'in “Benden sonra hilafet 30 senedir.” hadis-i şerifini yorumlarken, Hz. Hasan'ın altı aylık hilafetini de bu süreye dahil ettiğine dikkati çeker. Haliyle bu ve benzeri Hadis-i şeriflerde, Dört Halife Dönemi ile birlikte Hz. Hasan'ın kısa süren halifeliğinin de makbul olduğuna bir telmih vardır.¹⁰

Bu görüş birçok Sünni ulemaca da paylaşılmaktadır. Şii kültüründe ise Hz. Hasan, bizzat Hz. Ali tarafından tayin edilmiş ikinci imam ve on dört “ma'sum-i pâk”ın dördüncüsü olarak görülür.¹¹

Hz. Hasan'ın hilafetten ayrılmasıyla, İslam tarihinde “ısırcı saltanat” dönemi başlamıştır. Bu tarih, maddi kuvvet ve iktidara dayanan “cismanî” otorite ile; feragat, irşat ve hikmete dayanan “ruhani-manevî” otorite arasında ayrışma ve çatallaşmanın başladığı önemli bir milat, bir dönüm noktası olmuştur.

Bediüzzaman'a göre Risale-i Nur, hilafet görevinin en mühimi olan “neşr-i hakaik-i imaniye” de Hz. Hasan'ın görevini devam ettirerek beşinci halife unvanına hak kazanmıştır. Başka bir ifade ile Hz. Hasan'ın altı ay gibi kısa süreli hilafetini, uzun bir zamana çevirmiştir.¹²

Hz. Hasan'ın dünya saltanatını terk ederek hilafetin en önemli vazifesi olan iman hakikatlerinin neşri vazifesinin, Risale-i Nur'la bütünleşerek aynı çizgiyi oluşturduğunu görüyoruz. Bediüzzaman, Risale-i Nur'un, adalet-i hakikiye ile bu sırada insanları mes'ud edebilir bir istidatta bulunduğunu ve “onun şahs-ı manevisi, Hz. Hasan'ın bir muavini, bir mütemmimi, bir manevi veledi hükmünde olduğunu” beyan eder.¹³

Hz. Hasan'ın başlattığı, bugün ise Risale-i Nur'un devam ettirdiği bu çizgi iktidar talebinde bulunulmadan, ferdi esas alan iman hizmetidir. Bediüzzaman bu olayı İslam siyasi düşüncesini anlayabilmek için bir simge olarak kullanır. Hz. Hasan'ın iktidarı terk ederek zamanını “neşr-i hakaik-i imaniye”ye ayırması Risale-i Nur'da bilinçli bir tavır olarak algılanır ve günümüze kadar gelen istikametli İslamî anlayış biçiminin önemli bir örneği olarak sunulur. Bu çizgi, ilk beş halifeden

sonra evliyalar, aktaablar, müceddidler olarak ifade edebileceğimiz manevi saltanatın mensuplarından oluşmaktadır. Risale-i Nur bu çizginin son halkası olarak görülmektedir.¹⁴

İslam tarihinde dine hizmet ve dini hayata hakim kılma amaçlı olarak ortaya çıkan çeşitli anlayış, mezhep ve hizmet ekollerini, yüzeysel ve genel olarak sınıflandırmaya çalışırsak başlıca iki tür hizmet metodunu benimsediklerini görürüz. Bunlardan birincisi; hedefine insanı koyan, ferdi esas alan ve dini hayatına hakim kılma hususunda maddi iktidarı ele geçirmeyi gerekli görmeyen anlayış; ikincisi ise: iktidara endekslenmiş, din adına siyaseti ön plana çıkaran, başka bir anlatımla üst yapı olarak görülen “devleti” ele geçirerek alt yapıyı şekillendirmeyi amaçlayan anlayış şekli.¹⁵

Kur’an-ı Kerim’in ilk nazil olan “Mekki ayetler”inin iman ve ahlaka dair olması, Peygamber efendimizin “büyük-küçük” cihad tarifi ve müşriklerin vahyin ilk tebliğ yıllarında kendisine teklif ettikleri ‘idarecileri olma’ tercihini ellerinin tersi ile teperek, tebliğ ve irşad vazifesinde bile idarecilik konumundan ve avantajlarından istifadeyi düşünmemesi gösteriyor ki, nebevi yol ve Ehl-i Beyt çizgisi ve haliyle Hz. Hasan’ın mesleğini kendisine rehber edinen Risale-i Nur anlayışı, ferdi ön plana alan hizmet metodudur.

Siyasi önderlik anlamındaki halifelüğün Ehl-i Beyt’te kalmayacağı hususunun Hz. Hasan’a malum olduğunu Hz. Hasan’ın vefat edeceği esnada kardeşi Hz. Hüseyin’e yaptığı tavsiyesinden anlıyoruz. Bu tavsiyesinde, Allah’ın nübüvvetle hilafeti, kendilerinde (Ehl-i Beyt’te) bir araya getirmeyeceğine dair düşüncesini ona söyleyerek, hem yazımızın girişinde kısmen değinilen kendi barışının izahını yapmak istemiş, hem de kendisinden sonra kardeşinin herhangi bir harekete girişmesine engel olmak istemiştir.¹⁶

En fazla layık olanlar onlar (Ehl-i Beyt) olduğu halde neden maddi kuvvet ve yetki anlamındaki hilafet ve saltanatın onlarda kalmadığı sorusuna Bediüzzaman tarafından verilen cevap, konumuza ışık tutması açısından son derece anlamlıdır.

“Dünya saltanatı aldaticıdır. Al-i Beyt ise, İslam hakikatlerini ve Kur’an’ın hükümlerini muhafazaya memur idiler. Hilafet ve saltanata geçen, ya nebi gibi masum olmalı veyahut Hülefa-i Raşidin ve Ömer İbn-i Abdulaziz’i Emevi ve Mehdi-i Abbasi gibi çok mükemmel bir zühd-ü kalbi olmalı ki aldanmasın. Daha sonra Fatımi Hilafeti, Muvahhidin Hükümeti ve Safevi Devleti’ni örnek göstererek dünyevi saltanatın Al-i Beyt’e yaramadığını ve asıl vazifeleri olan, dini muhafaza ve İslamiyet’e hizmeti onlara unutturduğunu, saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve mükemmel bir şekilde İslamiyet’e ve Kur’an’a hizmet ettiklerini şöylece misallendirir: “Hz.Hasan’ın neslinden gelen aktaablar; hususan aktaab-ı Erbaa¹⁷ ve bilhassa Gavs-ı Azam olan Şeyh Abdulkadir-i Geylani ve Hz. Hüseyin’in neslinden gelen imamlar, hususan Zeynelabidin ve Cafer-i Sadık ki her biri birer manevi mehdi hükmüne geçmiş, manevi zulmü ve zulümatı dağıtıp envar-ı Kur’anıyeyi ve hakaik-i imaniyeyi neşretmişler. Ceddi emcedlerinin birer varisi olduklarını göstermişler.”¹⁸

Bediüzzaman, yine bu konu sadedinde Hz. Ali ile ilgili, fevkalade iktidarı, mükemmel zekası ve yüksek liyakatı ile beraber kendisinden önceki halifelere nispeten, siyasi açıdan görülen muvaffakiyetsizliğine yönelik olarak, sorulan bir soruyu, hikmet bakış açısıyla şöyle cevaplandırır: “O mübarek zat siyaset ve saltanattan ziyade, daha çok mühim başka vazifelere layık idi, şayet siyasette tam muvaffak olsaydı şah-ı velayet unvanını bihakkin kazanamayacaktı. Halbuki, zahiri ve siyasi hilafetin çok üstünde manevi bir saltanat kazanmış ve bu saltanatı kıyamete kadar baki kalacak.”¹⁹

Hz. Muaviye döneminden itibaren ehl-i hakikatin kahir ekseriyetinin iktidara karşı mesafeli durduğu, iktidara ve saraya yakın durmanın ümmet nazarında değer düşürücü bir etkiye neden olduğu gerçeği “kurb-u sultan ateş-i suzandır” sözüyle adeta vecizeleşmiştir. Bediüzzaman, birçok alim ve ediplerin zekavetlerinin verdiği bir hirs ile idarecilerin kapısında görünmelerini iktisat ve izzetle bağdaştırmayarak, onları zarif bir şekilde tenkit etmektedir.²⁰

Ehl-i hakikat ile devleti ön plana çıkaran iktidar mensupları arasındaki mesafeli duruşun net bir örneğini dört mezhep imamının tavırlarında da görmek mümkündür. Söz konusu imamların tümü mevcut iktidarların gadrine maruz kalmışlardır. İmam-ı Azam, Emevi sultanlarına karşı olduğu gibi; Abbasiler döneminde de teklif edilen baş kadılık görevini reddettiğinden hapse atılmış ve işkence görmüştür. İmam Malik, hakim zihniyetin beklentisine uymayan bir içtihadı nedeniyle Abbasi sultanı Mansur’un işkencesine maruz kalmıştır. İmam Şafii de iktidar ile iyi geçinememiş kısa süreli bir hapis hayatından sonra siyasi iktidarın bir nevi taşrası sayılan Mısır’da asil çalışmalarını yapmıştır. Ahmed b. Hanbel’in,

Me'mun'un sarayında ciddi işkencelere maruz kaldığı ve bu işkencelerin tesiriyle vefat ettiği bilinen bir husustur.²¹

İslam tarihinde, hem ulema hem de tasavvuf erbabının kahir ekseriyetinin, gerek ilmin izzetini koruma ve gerekse siyasilere güdümüne girmemek için devlet erkaniyla aralarında bir mesafe bıraktıklarına dair bir çok misaller bulmak mümkündür.

Haftaya Hz. Hasan'dan çağımıza uzanan nurani zincirin son halkası olan Risale-i Nur ile, genelde Ehl-i Beyt; özelde ise, Hz. Hasan çizgisi arasındaki benzerliklere işaret edeceğiz.

Risale-i Nur Çizgisi ile Ehl-i Beyt Çizgisi Arasındaki Benzerlikler

1- Bediüzzaman'ın şahsi tavırlarında, Risale-i Nur'da ve bu eserlerden beslenen Nur talebelerinin kahir ekseriyetinde, din adına iktidar talebinde bulunma gibi bir temayüle rastlanmamaktadır. Bu tavrın birkaç önemli gerekçesini söz konusu eserlerden tespit etmek mümkündür.

a) Dinde İhiscarılığın Olmaması: Nasıl ki hava, güneş, deniz, yollar herkesin ortak malıdır, bunlardan başkasının istifadesi engellenemez, öyle de "din" in bir kişi, zümre veya partinin tekeline bırakılması, başkasının istifadesini engelleyen, tereddütlere sebep olan zalimane bir tavidir. Bediüzzaman, bir kişi veya zümrenin "din" i kendi meslektaşlarına ve taraftarlarına daha ziyade has göstermesi durumunda büyük bir çoğunlukta dine aleyhtarlık meylinin uyandırılmış olacağına dikkati çeker.²⁴

Dinde inhiscarılığın önüne geçmek için Asr-ı Saadet'ten günümüze uzanan nurani çizgide yer alan Ehl-i Beyt'e mensup mürişlerin ekserisi, günlük siyaset ve mevcut iktidarla hep mesafeli olmuşlardır. Bu sayede İslam'ın güzelliklerini, iman hakikatlerini ırk, renk, coğrafya farkı gözetmeksizin herkese ulaştırabilmişlerdir.

Bediüzzaman, dinin dahilinde menfi tarzda istimal edilmemesi gerektiği, "iman" ın mal-ı umumi olduğu, her taifede muhtaçlarının ve sahiplerinin bulunduğu hususları üzerinde durur.²⁵ Din adına siyaset ve ticaretin bir çok zararları görülmüştür. Son on yıldaki siyasi gelişmeler ile dini görünümü ticari iflasların din ve dindar imajına ne kadar zarar verdiği bilinen bir husustur.

Nur camiası içinde de iman kardeşliğini, hizmet arkadaşlığını iyi niyetinden şüphe etmediğimiz, ticari ortaklığa dönüştürme teşebbüslerinin hep akamete uğramış ve uğruyor olmasını, zaman içinde araçların amaç haline dönüşmesi gerçeği ile kader-İlahi'nin bu cemaati, servet ve iktidar olmadan hizmet ettirdiği Ehl-i Beyt çizgisinde tutma isteğinin yattığı yorumu yapılabilir. Bu yorumumuza Bediüzzaman'ın, Risale-i Nur'un hiç bir şeye, hatta siyaset-i İslamiye'ye, İslam birliği siyasetine dahi alet edilmesinin uygun olmadığı şeklindeki tespitleri hüccet olarak gösterilebilir.²⁶

Burada dikkate sunacağımız, Bediüzzaman, dünyevi ve siyasi bir proje olan İttihad-ı İslam fikrine çok ehemmiyet vermekle beraber, bilhassa İkinci Said döneminde iman esaslarının takviyesini daha önemli gördüğü ve bütün mesaisini bu doğrultuda sarf ettiği hakikatidir.

Bediüzzaman, İslam aleminde maddi fütuhatin zirvede olduğu, ehl-i zahirin gözlerini kamaştıran, örneğin Osmanlı Devleti'nin hakimiyet dönemlerine tekabül eden zaman dilimini, İslamiyet'in zuhurundan itibaren hicri beşinci asra kadarki zaman dilimine nispeten gerilemeyi ifade eden "mazi" olarak ifade etmesine mukabil; hicri üçüncü asra ve kısmen beşinci asra kadarki zaman dilimini ise örnek alınması, ulaşılmaması gereken "müstakbel" olarak tarif eder.²⁷

Burada genel kabule aykırı gibi görünen bu değerlendirmenin ve eleştirinin altında yatan ve dikkate verilmek istenen husus şudur: Bütün maddi kuvvet ve hakimiyete rağmen, bu asırlarda hükmeden unsurların, hikmet, adalet-i mahza anlamındaki adalet ve akıldan ziyade; kuvvet, heva, tabiat, müyülat ve hissiyat olduğu, her bir işte velev kısmen olsun istibdad ve tahakkümün varlığı gerçeğidir.²⁸ Burada da Bediüzzaman'ın zahiri bir hakimiyet ve devletten ziyade İslamiyet'in imani ve ahlaki boyutuyla daha ziyade alakadar olduğunu görüyoruz.

b) Şefkat: Şefkat esaslı bir düşünme ve bakış açısı, din adına iktidar talebinde bulunmayı reddeder. Çünkü; İslam toplumunda din adına iktidar talebinde bulunmak çatışmayı, çatışma da masumların zarar görmesini netice verir.

Bediüzzaman'ın ifadesiyle "Mezkur hissiyatla hareket ve taarruz eden insanlar, bir iki adamın hatasıyla yirmi otuz adamı, adı bahanelerle vurur, perişan eder. Eğer ehl-i hak, hak ve adalet yolunda yalnız vurana vursa, otuz zayiata mukabil yalnız biri kazanır, mağlup vaziyetinde kalır. Eğer mukabele-i bilmissil kaide-i zalimanesiyle o ehl-i hak dahi bir ikinin hatasıyla yirmi otuz biçareleri ezseller, o vakit hak namına dehşetli bir haksızlık ederler."29 Hakikaten, İslam tarihine baktığımızda şiddeti yöntem olarak seçmiş hiç bir İslamî hareketin, muvaffak olamadığına ve adaletin ince çizgisinde kalamadığına bir çok misal vermek mümkündür. Zira zulüm yaparak muvaffak olmak, "adalet-i mahza" bakış açısıyla muvaffakiyetsizliktir. "Mağlup sayılır bu yoldaki galip" veya "yumurtayı taşa vursan da taşı yumurtaya vursan da kırılacak olan yumurtadır" sözlerine masadak olur. Ehl-i Beyt'in mümessili olan Hz. Ali'nin, Hz. Osman'ın katillerini bulma hususundaki "kılı kırk yaran" hassasiyeti şehadetine mal olmuş olmasına rağmen, o "adalet-i mahza"dan taviz vermemiştir. Nur camiasının, bazı mahfillerce zaman zaman alevlendirilen, sağ-sol, Alevi-Sünni, Türk-Kürt karşıtlığında asayiş ihlal eden hiçbir çatışmaya müdahil olmaması ve bütün İslam alemine örnek olacak şekilde akli selimi temsil etmesi, Hz. Hasan'dan tevarüs edilen bir hususiyet olsa gerektir.

Siyasi taraftarlık ve kampaşmanın kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiği hastalıklardan birisi de bir kişinin hatası yüzünden o kişinin hasbelkader içinde bulunduğu parti, cemiyet veya milliyetin tümünün suçlanmasıdır. Bu durum ise şefkat sırrına zıt olduğu gibi, aynı zamanda bir zulümdür. Bu hususu nazar-ı dikkate vermek için Risale-i Nur'da en fazla atıfta bulunulan "Hiçbir günahkar, başkasının günahını yüklenmez"30 mealindeki ayet-i kerimedir. Hatta, Bediüzzaman, bu ayet-i kerimeyi tefsir ederken değil birisinin günahıyla başkasını, aynı kişinin kötü bir sıfatı yüzünden sair masum sıfatlarının bile mahkum edilemeyeceğini ve o kişiye adavet edilemeyeceğini beyan eder.31

Şefkat esaslı düşünmenin başka bir gereği de iman hakikatlerini muhtaç olanlara hiçbir ayırım yapmadan ulaştırmaktır. Risale-i Nur'un dört esasından biri olarak kabul edilen şefkatin, annenin çocuğuna olan şefkatinde gözlemlendiği gibi "aşk"ın aksine "yalıtkan" değil, "iletken" bir özelliğe sahip olmasıdır. Yani bir kişi nasıl şefkat ettiği evladı münasebetiyle, bütün yavrulara, hatta bütün canlılara bu şefkatini yayar.32 Aynen öyle de Kur'an'a talebe olan bir kimse ayırım yapmadan, herkese iman hakikatlerini ulaştırmak için çalışmalı, iman kardeşliğinin gerektirdiği diğer-gamlıkla hareket ederek imansız yaşamlarına bigane kalmamalıdır.33 Tarih boyunca Ehl-i Beyt'in ana misyonu maddi iktidarı elde etmekten ziyade, iman hizmeti üzerinde odaklanmıştı. Günümüzde de Risale-i Nur hareketi bu misyonu devam ettirmektedir.

c) Terbiye-i İslamiye'nin Zedelenmesi: Din adına iktidar talebinde bulunma yolundaki engellerden birisi de, Nur Külliyyatı'nda "terbiye-i İslamiye'nin zedelenmesi" olarak ifade edilmektedir. Hz. Hasan'ın hilafeti Hz. Muaviye'ye terk etmesi tavrının arkasında, kendi görüşünü oluşturan unsurlardan vazgeçmesi ve Hz. Muaviye'nin haklılığının kabulü değildir. Bu durum, toplumun, bu unsurları (adalet-i mahza, unsuriyetin reddi, fetvaya değil takvaya taraf olmak...) hakkı ile kabullenecek bir imani donanımdan uzaklaştığı gerçeğine dayanmaktaydı. Aynı gerekçe Cumhuriyet dönemi için çok daha belirgin olarak mevcuttur. Nitekim Bediüzzaman, Emirdağ Lahikası'nda, siyasi partilerin tahlil edildiği kısımda, İttihad-ı İslam Partisi'nin iktidara gelmemesi gerektiği tezini, terbiye-i İslamiye'nin bozulması, gerekçesine dayandırmaktadır.34

Bediüzzaman 'a göre "Bu zamanda ehl-i İslam'ın en mühim tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalâletle kalplerin bozulması ve imanın zedelenmesidir. Bunun çare-i yeganesi nurdur, nur göstermektir ki, kalpler ıslah olsun, imanlar kurtulsun." Şayet bu irşat metodundan vazgeçilip siyasetin beslendiği ve dayandığı kuvvet yolu ile İslamiyet hakim kılınmaya çalışılsa nasıl bir sonuç ortaya çıkar? Bediüzzaman, bu sorunun cevabını da şu şekilde veriyor: Bu durumda, o kafirler münafık derecesine iner. Münafık, kafirden daha fenadır. Demek topuz, yani maddi kuvvet böyle bir zamanda kalbi ıslah etmez, küfür kalbe girerek saklanır ve nifaka dönüşür.35

Bu bakış açısı ile değerlendirildiğinde, Risale-i Nur mesleğinin ve hizmet metodunun, tıpkı, Hz. Hasan'ın yaptığı gibi terbiye-i İslamiye'yi yerleştirmeye ve iman hakikatlerinin neşr ve inkişafına odaklandığı, kuvvete istinad eden bir siyasi hakimiyeti kurmaktan çok ferd ve cemiyetin imanının kuvvetlendirmesini ön plana aldığı görülmektedir. Risale-i Nur hizmetinin bu yönü ile de Ehl-i Beyt'in irşat metodu ile kesiştiği, örtüştüğü görülmektedir.

2- Bediüzzaman, I. Meşrutiyeti sena etmiş, II. Meşrutiyet lehinde de bizzat nutuk irad etmiştir. Dindar, takvalı ve hatta İslamcı bir ideolojiye sahip olduğu bilinen II. Abdulhamid'i değil, dini açıdan hal ve tavırları pek de istikametli olmayan

hürriyetçileri desteklemiştir. Bu tercihte, Ehl-i Beyt'in kabul ettikleri "cumhuri" özelliği olan idare tarzının, Emevilerin "milli" özelliği olan idare tarzından üstün görüldüğü hakikatinin yattığı söylenebilir. Yani, meşruti ve cumhuri yönetim biçimi İslam'a saltanattan daha yakındır ki, tercihini bu yönde kullanmıştır.

3- II. Abdülhamit'in büyük yekun tutan maaş ve bahşiş teklifi, Sait Halim Paşa tarafından teklif edilen köşk, Cumhuriyet döneminde ise yine kendisine sunulan mebusluk, resmi vazifeler gibi resmi vazifeleri Ehl-i Beyt çizgisinde olan selefleri gibi kesin bir dille reddetmiştir.³⁶ Hatta Cumhuriyet öncesinde üyesi bulunduğu "Darü'l Hikmet-i İslamiye"den aldığı maaşı bedava kitap dağıtmak suretiyle millete iade etmiştir.

4- Saltanatın lağvedildiği, mecliste, siyaset adına dini dışlamak isteyen birinci grup ile din adına siyaseti önceleyen, ikinci grubun siyasi tartışmalarına katılmayarak, "Habbe" adlı risalesinin 'tabiat'ı ele alan "Zeylü'z-Zeyl" kısmını yazmış, çoğu mebusun namaz kılmadığını ve dünyevi bir inkılabın zihinleri meşgul ettiğini tespit ederek namaza ve dinin kutsi emirlerine dair beyanname neşretmiştir.³⁷ Bu tavırda da günü birlik iktidar mücadelesi ile değil, Hz. Hasan ve neslinin kendilerine misyon olarak seçtikleri iman meselesi üzerinde odaklandığını görüyoruz.

5- I. Dünya Savaşı'nda insanın en fazla üzerinde titrediği hayatını hiçe sayarcasına düşman gülleleri arasında "İşaratü'l-İ'caz" adlı tefsirini yazması, Şeyh Said'in "cihad" görünümlü davetine iltifat etmemesi, hatta onu bu teşebbüsünden vazgeçirmeye çalışması, din ehlini iktidara taşıma fikir ve teşebbüsüne sıcak bakmaması, zihinlerin savaş, galibiyet-mağlubiyet denklemleri üzerinde yoğunlaştığı aynı zamanlarda onu Yeşilay'ın kurucuları arasında görmek, İkinci Dünya Savaşı'nda hocaların ve ehl-i dinin camiye ve cemaati bırakıp radyo dinlemeye koşmalarına mukabil, nazar-ı dikkati büyük vazifenin olduğu iman mahalli olan küçük kalp dairesine çekmesi, tek partinin hükümrân olduğu ve kendisinin birçok insani haklardan mahrum bırakıldığı Barla'da ilk iş olarak Haşir Risalesi'ni telif etmesi, aynı istikametli çizginin kilometre taşlarıdır.³⁸

Bu hususla ilgili olarak Bediüzzaman, Haşir Risalesi'nin çok ehemmiyetli bir belayı def ettiğini, fikir hürriyeti ve I. Dünya Savaşı'nın verdiği sarsıntı vaktinde haşri inkar eden münafıkların, fırsat bulup zehirli fikirlerini açığa çıkarmaya başladıkları bir zamanda "Onuncu Söz"ün tabedilip, bin nüshasının etrafa yayıldığını, bunun neticesinde zındıkların kafirane fikirlerinin tam kırıldığını ve onları susturduğunu beyan etmektedir.³⁹

6- Bediüzzaman dini hizmetleri devletin himayesine bırakmanın yanlışlığını Münazarat isimli eserinde belirtir. Koyunları tembel çobana bırakmaktansa bizzat muhafaza etmenin hırsızlar açısından daha caydırıcı olacağı tezini ileri sürer. Siyasi iktidarın değişimi ile dine zarar gelecek vehmini, dinle sağlam bir bağın kurulamayışına, cehalet ve taklide bağlar. Nitekim Said Nursi, tıpkı Ehl-i Beyt imamlarının ve bu yolu esas tutan seleflerinin yaptığı gibi, devletin tahammülsüz, siyasi şartların tamamen olumsuz olduğu devirde ihlas ve "acz'in kuvveti" ne dayanarak en hummalı iman hizmetini yapmıştır. Bugünkü "kuvvetin aczi" nazarı dikkate alınırsa bu hususun daha da önem kazandığı görülecektir.

7- Risale-i Nur hareketi, tıpkı Asr-ı Saadet'te ve ilk dört halife döneminde olduğu gibi, yoksulların, avamın, kısaca müstaz'af olarak ifade edebileceğimiz masum ve mazlum insanların omuzları üzerinde yükselmiş ve şekillenmiştir. Barla'daki saffi evvel hizmetkarların durumu bu hususu tamamıyla ispatlamaktadır.

8- Ehl-i Beyt çizgisinde yer alan mürşid ve imamların ve bilhassa dört mezhep imamının ve özellikle İmam-ı A'zam'ın hayatında müşahede edildiği gibi izledikleri siyaset "muhalif" bir siyasettir.⁴⁰ Yöneticilerden değil, halktan taraf olmuşlardır. Bu tavrın aynısını Bediüzzaman'ın hayatında da görmek mümkündür.⁴¹

9- Tarih boyunca alimler bütün mesailerini ilme teksif ettiklerinden ve maişetlerini kendileri karşılayamadığından, maddi noktadan idarecilere karşı müstağni kalamamışlardır. Bu husus onların en büyük zaaf noktalarını teşkil etmiştir. "Viran olası hanede evlad-ı iyal var!" sözü, bu zümrenin kalen, çoğu defa da halen, ortak olarak sığındıkları bir mazeret olmuştur. Bu zaafı zalim yöneticiler için bir fırsat olmuş, ilmi ve birçok alimi zulümlerine payanda yapmışlardır.

Bediüzzaman, bu duruma düşmemek için en başta "evlad-ı iyal"den vazgeçmiştir. Tarihçe-i Hayat'ta, lahikalarda ve bilhassa İkinci Mektup'ta ifade edildiği üzere, Bediüzzaman, neşr-i hak için enbiyaya ittiba ile mükellef olduğunu söylemiştir. Ayrıca Kur'an-ı Hakim'de "Hakkı neşredenlerin ecrinin ancak Allah'a ait olduğu,"⁴² enbiyanın insanlardan

istiğna gösterdiklerini, ayrıca Yasin suresinde geçen “Doğru yolda olan ve sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun.”43 ayetlerini hüccet göstererek, kendisine rehber ve dayanak yapmıştır. Hayatı boyunca hiç kimseden zekat, sadaka ve hatta karşılıksız hediye bile almadığına dair birçok beyan ve şahitler vardır.44 Hatta İmam-ı A'zam'ın hayatında da müşahede edildiği gibi,45 talebelerinin dahi maişetini temin ederdi.

Söz konusu sırrı muhafaza hikmetiyle olsa gerek, Ehl-i Beyt mensuplarına zekat ve sadaka almanın caiz olmadığı bilinen bir husustur. Ehl-i Beyt mensuplarının sair işlerinin yanında işlerini de temin maksadıyla İslam tarihinde bir çok devletin teşkilat yapısında “Nakibü'l Eşrafık Müessesesi”nin kurulduğunu biliyoruz.46 Risale-i Nur ile Ehl-i Beyt çizgisinin bu hususta da örtüştüğü görülüyor.

Sonuç

Nasıl ki, vücut sağlığı, ancak vücudun yapı taşı hükmünde olan hücrelerin sağlıklı olması ile mümkündür. Aynen öyle de fertlerden oluşan bir cemiyetin de, manevi açıdan sağlıklı ve faziletli olabilmesi için, fertlerin mutlaka sağlam ve içselleştirilmiş bir imani donanıma sahip olmaları gerekiyor.

Hastalıklı bir vücuda çok kaliteli ve gösterişli bir elbise giydirerek tedavi etmek mümkün olmadığı gibi, üst yapı kurumu olan, devlet ve iktidar kuvvetine dayanarak fertleri istenilen anlamda, imanlı ve vicdanlı hale getirip, dönüştürmek mümkün değildir. Bu tarz hizmet, yukarıda da belirtildiği gibi, Nebevi irşat metoduna ve onun Ali Beyt'inin hizmet metoduna, Hz. Hasan çizgisine ve nihayet Risale-i Nur'un meslek ve meşrebine uygun değildir.

Peygamber Efendimizin, davasından vazgeçmesi karşılığında, müşriklerin ettikleri, “reisleri olma” tekliflerini reddetmesi; “Mekki” ayetlerin ekseriya iman esaslarına ait olması; Hz. Hasan'ın daha o zamanda iman esasları konusunda fertlerde bir zafiyet görüp, problemin, iktidarı elde etmek veya elde tutmakla hal edilemeyeceğini anlayarak siyasetten uzak bir şekilde, irşad faaliyetlerine başlaması ve onu takip eden kutup ve müçtehitlerin aynı yolu takip etmelerinden anlıyoruz ki, sağlıklı bir dini hizmet ancak, iman esaslarının takviyesi istikametinde olabilir. Risale-i Nur'un bu zamanda aynı metodu kullanarak bu mirasın devam ettiricisi ve bu zincirin son halkası olduğu ileri sürülebilir.

Dipnotlar

1. Az zamanda çok işler başarmıştı, gölgesi bütün alemleri kaplamıştı, o yüzyılın güneşi idi zira ikindi vaktinde güneşin gölgesi uzun olur (ancak) ömrü kısa olur.
2. Bahaüddin Varol, Ehl-i Beyt Gerçeği, Şamil Yayıncılık, İstanbul t.y., s. 250-251.
3. Ethem Ruhi Fırlalı, “Hasan” , TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 16, İstanbul 1997, s. 283.
4. Peygamber efendimiz, bir defasında Hz. Hasan'a hitap ederek , “Bu benim oğlumdur, şeref sahibi bir efendidir. Yakında Allah'ın oğlum vasıtasıyla Müslümanlardan iki büyük firkanın arasını ıslah edeceğini umuyorum” buyurmuştu. (Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, s. 98)
5. Fırlalı, a.g.m., s. 283.
6. B.Varol, a.g.e., s. 257.
7. Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, s. 20.
8. Bediüzzaman Said Nursi, a.g.e., s. 21.
9. Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, s. 74.
10. a.g.e., s. 43.
11. Fırlalı, a.g.m., s. 284.

12. Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası I, s. 65.
13. a.g.e., aynı yer.
14. Selim Sönmez, Siyasal İslam, Köprü Dergisi, Güz 2000. S. 72, s. 6.
15. a.g.m., s. 4.
16. B.Varol, a.g.e, .s. 258.
17. Seyyid Abdulkadi-i Geylani, Seyyid Ahmed-i Bedevi, Seyyid Ahmed-i Rufâi, Seyyid İbrahim Desuki (Osmanlıca-Türkçe Büyük Lûgat, TürdavYay.)
18. Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s. 100-101.
19. a.g.e., s. 57.
20. Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, 19. Lem'a, 7. Nükte.
21. Metin Karabaşoğlu, Devletçilik: Bir Zihniyetin Anatomisi, Köprü Dergisi, S. 58, s. 14.
24. Bediüzzaman Said Nursi, Sünihat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1993, s. 66. Bu konuya bir örnek: Birkaç yıl önce Türkiye ile diğer devletlerin spor karşılaşmalarında Edirne'den-Diyarbakır'a herkeste bir milli heyecan vardı, Türk milliyetçiliği ile bilinen bir partinin stadyumlarda parti bayrağını dalgalandırması ve bu milli heyecandan parti lehine bir sonucun çıkarılmak istenmesi ters tepmiş, büyük "Türkiye" heyecanı küçük "parti" heyecanına dönüşmüştür. Dinin siyasallaşmasına da bu zaviyeden bakılabilir.
25. Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası, s. 157.
26. a.g.e., s. 224-225.
27. Bediüzzaman Said Nursi, Muhakemat, s. 41.
28. a.g.e., aynı yer.
29. Bediüzzaman Said Nursi, Şualar, s. 260.
30. Fatır Suresi:18.
31. Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s. 255.
32. Bediüzzaman Said Nursi, a.g.e., s. 35.
33. Said Yargıcı, Şefkat Odaklı İnsan Modeli, Köprü Dergisi, Bahar 2004, S. 86, s. 100.
34. Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası II, s. 386-87.
35. Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, s. 99.
36. Bu tavır ve duruşun, dört mezhep imamının devletçe teklif edilen vazifeleri kabul etmeyişleri ile örtüştüğü görülmektedir.
37. Karabaşoğlu, a.g.m., s. 5.
38. Bediüzzaman'ın bu istikametteki tespit ve zamanlamasının ne kadar isabetli olduğu hususunda aşağıdaki olay sanırım size de ibretli gelecektir. Bediüzzaman, 1927 yılı baharında yazdığı Haşir Risalesi'ni matbaalarda bastırmak için

talebesi Barlalı Bekir Dikmen'i İstanbul'a göndermiş. Bu risalenin baskı hazırlıklarının yapıldığı aynı ayda İstanbul'da yayınlanan Resimli Ay mecmuası, gençlere, zamanın ileri gelen devlet adamlarına, mütefekkir ve ediplere "Ahirete inanıyor musunuz?" başlıklı bir anket uygulamış. Dergi bir sonraki sayısında neticeyi açıklıyor: Gençlik ekseriyetle âhirete mutekid (inanmış) olduğu halde, mütefekkirlerimizin çoğu sarahatle söylemekten içtinap etmekle beraber, âhirete mutekid görünmüyorlar. (Resimli Ay Dergisi, 1927 Nisan Sayısı. aktaran Necmettin Şahiner, Haşır Risalesi Nasıl Yazıldı, İstanbul 1997 s. 31.)

39. Bediüzzaman Said Nursi, Sikke-i Tasdik-i Gaybî, s. 106.

40. Mustafa İslamoğlu, İmamlar ve Sultanlar, İstanbul 1991, s. 187.

41. Bu hususta geniş bir değerlendirme için bkz. Davut Dursun, Toplumsal Muhalefetin Temsilcisi Olarak Bediüzzaman Said Nursi, Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu 3, İstanbul 1996, s. 628-640.

42. Yûnus Sûresi:72; Hûd Sûresi:29; Sebe' Sûresi:47.

43. Yasin Sûresi:21.

44. Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s. 118-19; Lem'alar, 136.

45. Muhammed Ebu Zehra (Çev.Osman Keskiöğlü), Ebu Hanife, Ankara 2002, s. 43.

46. Bu müessese hakkında daha geniş bilgi için Bkz. Murat Sarıcık, Kavram ve Misyon Olarak Ehl-i Beyt, İstanbul 1997, s. 221-271; Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1993, C. 2, s. 646-48.

9/16/2005
Varlığın Ruhu
Şeyhülislam Ahmed Camî
(1049-1141)
Risale-i Nur ve Hz. Hasan
Mesleği-II
Enstitü Sayfası Arşivi
- Tüm Başlıklar
- Portreler
- Mana-i Harfi

Lügat